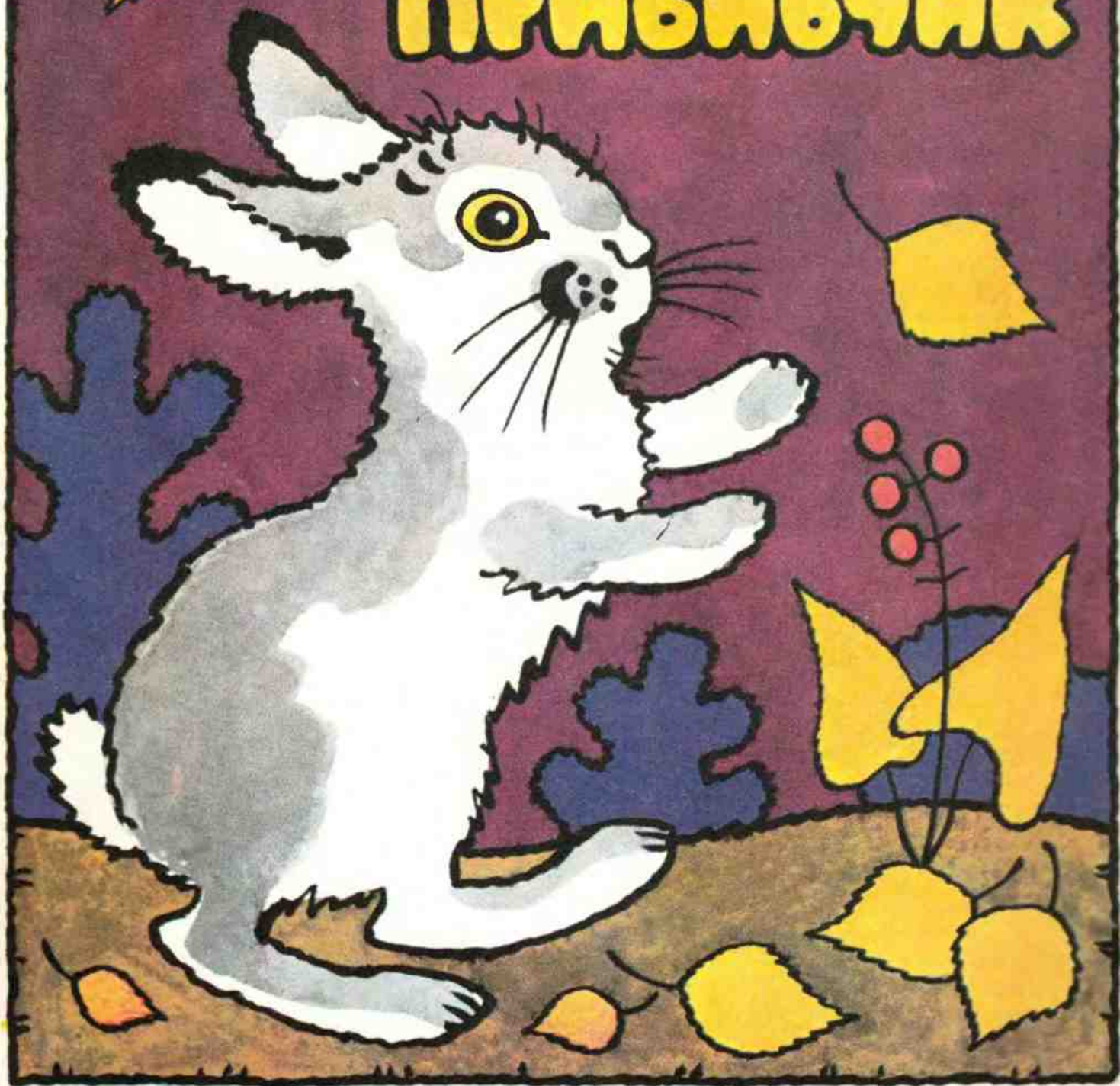
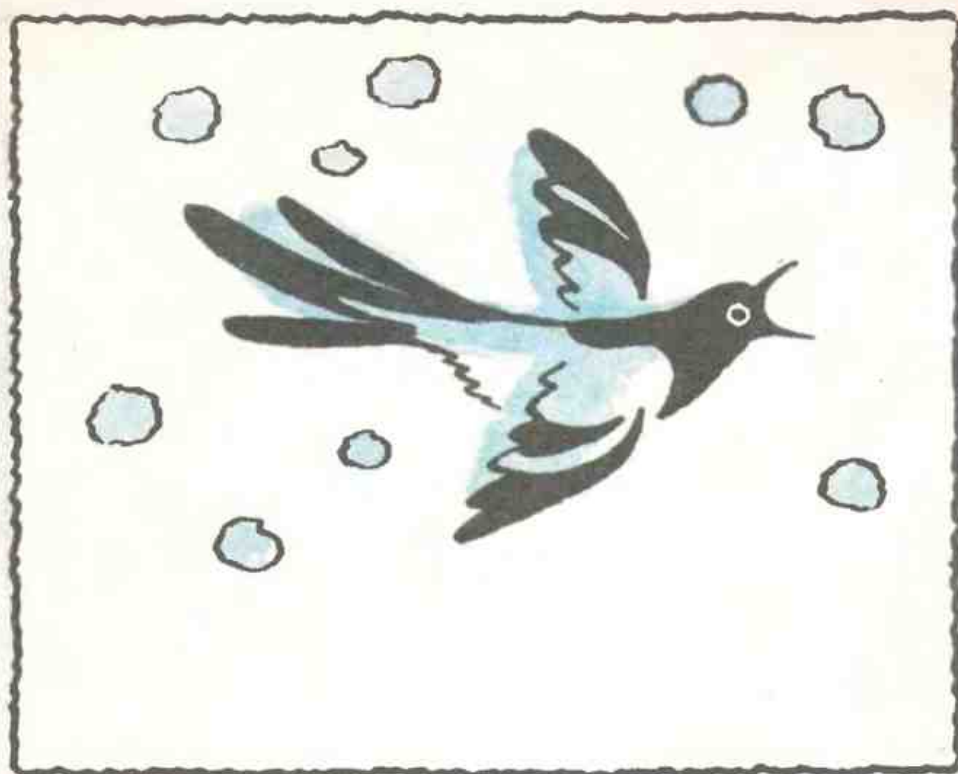

284 (Шп) Кук

Яків Гончарук

ЗАЙЧИК- ПРИБИВЧИК

Яків Гончарук

КАЗКА

Для дошкільного віку

Художник Олег Животков

КИЇВ «ВЕСЕЛКА» 1980

Поміж бронзовими стовбурами лісу гасав сердитий вітер. Навіяло снігу на промерзлу землю, і в його пухкій постелі шукали притулку лісові мешканці.

— Ой, холодно... І їсти хочеться! — пошморгував носом зайчик, жаліючись старій зайчисі.

— Цить, дурненький, заспокойся. Треба звикати, Прибивчику. Не так воно вже й холодно. Справжніх морозів ще й не було.

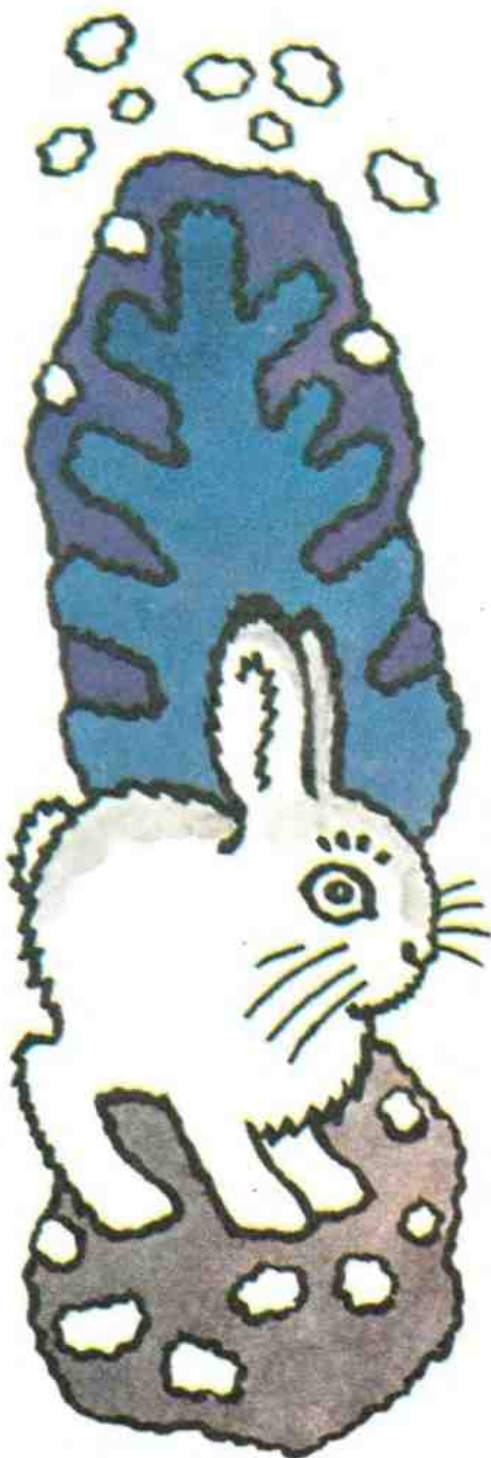
— О, то буде ще холодніше? Я не витримаю, — тиснувся спиною до старої зайчихи.

— Витримаєш, — суворо мовила зайчиха. — Доберемо тобі ліки від холоду, від страху і від лінощів.

Кілька місяців тому, коли осінь, позолотивши все навколо, таємниче шурхотіла листям, цей зайчик прибився відкілясь до кубла старої зайчихи і став ходити за нею назирці, бо сам боявся не тільки спати, а й вийти у ліс чи в поле, щоб знайти собі якусь їжу. Зайчиха спочатку невдоволено фуркала, тупала на нього задніми ногами, проганяючи. Так уже в заячому роду заведено: з першого дня малят до самотійного життя привчати. Ото напоїть раз зайчиха-мати своїх зайчат молоком і порозносить по лісі, бо всіх дітей їй не прогодувати і від хижого звіра не встерегти. Кожному окремо легше й поживу знайти, і від недруга втекти. Натрапить зайчиха наступного дня на котрогось із своїх дітей, знову дасть молочка, а ні — то чужу дитину напоїть. Її ж дітей інші матері-зайчихи пригріють, приласкають. Тож гнівалася спочатку стара зайчиха на цього вже величенького зайця, що він отакий непристосований до суворого й небезпечного життя, а потім пожаліла: «Пропаде без мене, — подумала. — Як не я, то хто ж його всьому навчить?» Та й назвала невдачу Прибивчиком.

Щодня казала Прибивчикові, щоб не боявся холоду, бо має кожушок, щоб не лякався голоду, бо має спритні ноги. «Бійся лінощів, — казала зайчиха, — від них усе лихо. У нашім заячім роду не буває лінивців і лайдаків. Бо інакше загинеш».

Та зайчик лише вередливо пхикав, ховаючи під себе

промерзлі лапки та притискаючи до спини довгі вуха.

Оце й зараз вона вже цілу годину кличе:

— Ходімо їжу шукати.

— Не хо-о-очеться... Холодно...

— Ну, сиди... Голодного тебе ще дужче мороз пройматиме, — тяжко зітхнула зайчиха.

Обережно, насторожено вилізла вона з-під кореневища сухої сосни. Озирнулась і, принюючись та дослухаючись, поволі пострибала на узлісся, за яким недалечко, снігом сповите, лежало поле. На ній люцернисько, а на люцерниську не добрана людськию сирта пахучого сіна.

Узлісся голе, тихе, пустинне. Підбрала листочок з молодого дубка й стала швидко-швидко пережовувати. Хай і твердий, а смачний, пахучий, наче злак: терпкуватоклейкий присмак осіннього житечка розійшовся в роті. Аж потеплішало старій зайчисі від того... Висохла вбілена травиця з-під снігу шпичакувато стирчить — і її скубнула. Дарма, що шорстка, а все ж пожива.

Підкріпилась і ще обережніше, ще настороженіше стала наближатись до поля.

Пройде трохи й зупиниться, наставить чутливі вуха — ловить підозріло звуки, тремтливими ніздрями перебирає запахи вітру. Перелізла

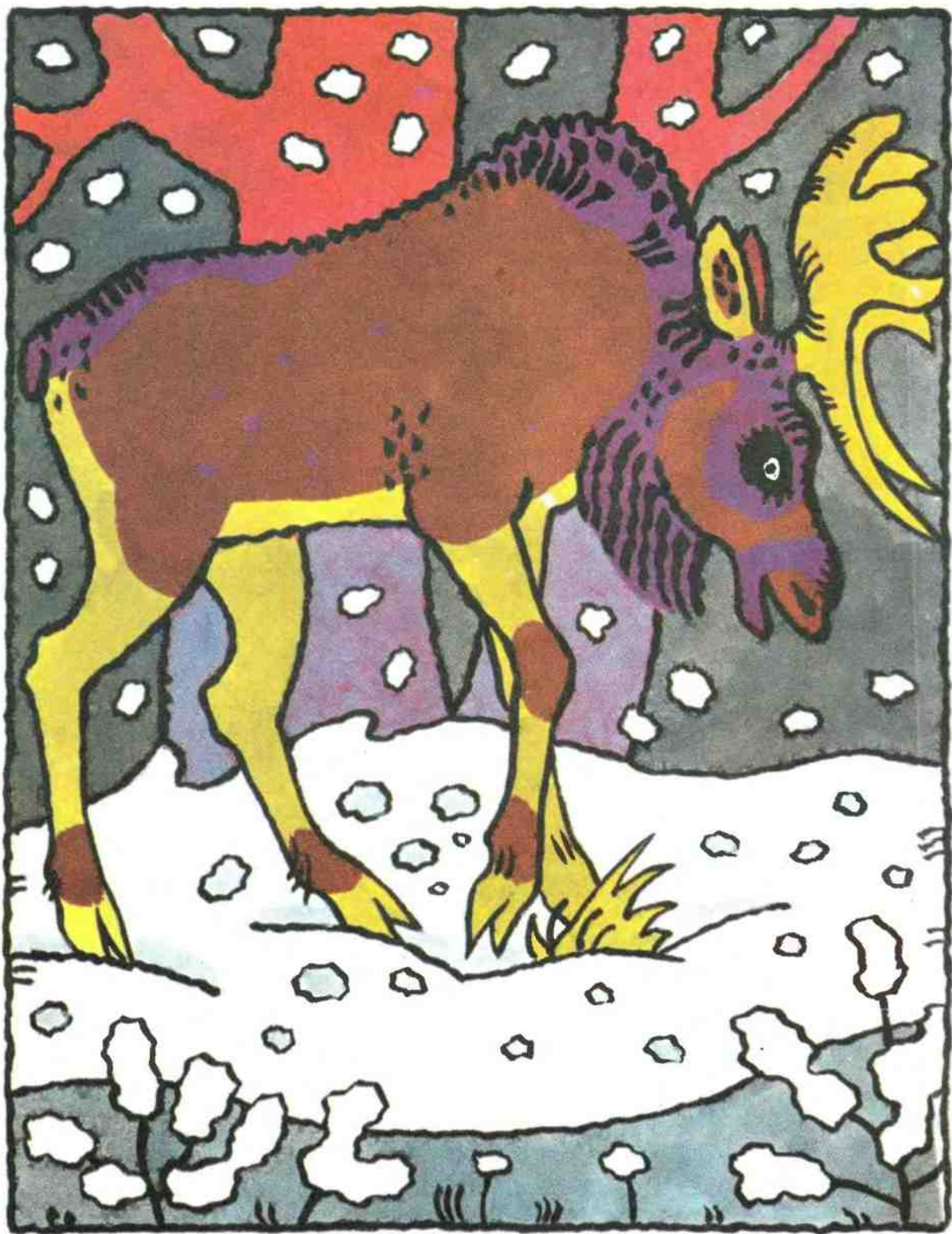
глибокий рівчак, зіп'ялась на високий насип — і знову прислухається, чи, бува, не чути мисливських перегуків, собачого духу... Там, гін за п'ять, у яру — село. В нім ой-ой скільки собак. Минулої осені, заблукавши в ячмінницьку, налякалась пастушків та й увігналася з переполоху в сільські левади, а там собаки такий лемент учинили! Якби не дременула — начисто б полатали сіру кожушину. Бігло за нею з десятків собак, та найдужче напосідали двоє: перший — малий, галасливий, другий — хоч і мовчун, а настирний, біг, ніби летів. Ледь не вхопив її за хвіст. Добре, що куций — не дотягся. Перестрибувала через кущі, засліплено бігла куди очі бачили. Хитрощами взяла: розігналася щосили на дуплисту вербу, а тоді вбік шаснула. Собака ж з усього розгону — в стовбур головою. По тому й доганяти більше йому не кортіло.

Стриб-стриб, нюх-нюх — продибає трохи, зупиниться, вивірить кожен подих вітру, кожен звук — і далі, далі полем до скирти наближається стара зайчиха...

Коли, вдоволена й сита, вибралася з-під навислої виїмки скирти, подумала: «Як же мені Прибивчика сюди привести? Ну лихо мені з ним! Лінивий, розніжений та лякливий».

Вертаючись до кубла, зайчиха

наблизилась до галявини, яку аж ніяк не обминати, і зупинилась, прикидаючи: «Обійти чи перебрести її? В обхід довше, зате безпечніше... Навпростець набагато ближче, але ж на вовка чи лисицю наскочити можна».

Її думки перебив голосний трубний звук. Зайчиха наполошено стрибнула вбік, аж сніг іскристою хмарою звився над нею. Та скоро зупинилась, їй зробилося смішно: «Ну й ну!.. Ота заяча вдача! То ж лось, певне, заревів».

Вона тихо наблизилась до грубезного граба і визирнула. Справді, посеред галявини стояв лось, старий, великий. Багаторічні гіллясті роги розкішною кроною сиділи на голові. Густу довгу шерсть рясно побив інеєм мороз. Не вперше стрічає в лісі цього лося стара зайчиха. То він гордо й граціозно ступав у золотистому сяйві вранішніх променів широкою центральною просікою, то ховався в патлатій ліщиновій гущавині від кусючих гедзів або з усім своїм сімейством мирно походжав на вирубці, де рясно-густо врунилося різнотрав'я і квіти. Коли побачиш зненацька — нібито не пасеться він, а купається в буйному зелі.

Тепер лось стояв на чистому іскристому плесі снігу, дивлячись на свої сліди, ніби вивчаючи їх. І знову заревів — уже тихіше. По тих глибоких слідах із холодної синьої гущавини спокійно впливла лосиха з гарною, наче дитячою мордочкою. Її очі, окреслені довкола яскравими дугами, дивилися на свого подруга радо й довірливо. Лось зачав копитом передньої ноги швидко розгрібати глибокий сніг, а лосиха самшитовими м'якими губами поскубувала видобуту з-під снігу хрумку перемерзлу траву.

Зайчиха ще якусь хвилину стежила за ними, а потім швидко подалася в обхід галявини, до старої сосни, під кореневищем якої лишився голодний Прибивчик.

«Ось куди я приведу його — хай подивиться, як їжу роздобувають. Ніхто нас тут не зачепить: коли поблизу лось, то вовка бути не може».

— Їсти хочу! — жалібно заплакав, побачивши її, Прибивчик.

— Ходімо.

— Боюсь... Лисиця зловить.

— То потерпи до вечора. Поведу тебе на галявину — там лосі зараз пасуться. Всього не вигризуть, щось і нам лишиться.

Коли блідий ріжок місяця вималював на снігу верховіття дерев, зайчиха вивела Прибивчика на синій-синій холодний світ шукати порятунку від голоду, від морозів, од лінощів.

— Бачиш, скільки трави вигрібратицею з-під снігу лось?

Спочатку неохоче, раз у раз полохливо озираючись, а потім жвавіше Прибивчик підбирав перемерзлу траву, яка хоч і ставала крижаними лезами поперек горла, а все ж була смачною. Він їв і відчував, як по всьому тілу розливається тепло.

— Ну що, голод прогнав, то й холод тікає?

— Ага,— здивовано прислухався сам до себе Прибивчик.— Легшенько зробилось.

— А ліньки як?

— Теж ніби десь поділися. Чого ви мене раніше не витягли на це пасовисько, не вчили, як треба їжу собі розшукувати, лінощі перемогати?

— Як-то не вчила? Та я ж тебе, відколи прибився до мене, розуму вчу, а ти не слухав, нічого до тям не брав. Аж поки морози не вда-

рили, голод не дошкулив. Недаремно кажуть: біда всьому навчить.

Вперше за свій короткий вік Прибивчик уважно подивився клопітливій зайчисі в очі. Помовчав, розмірковуючи, і знову запитав:

— А що таке біда?

— Біда для зайця — це коли він їсти собі роздобути не може, а ще тяжча біда — коли від лисиці, вовка чи собаки сил не має втекти.

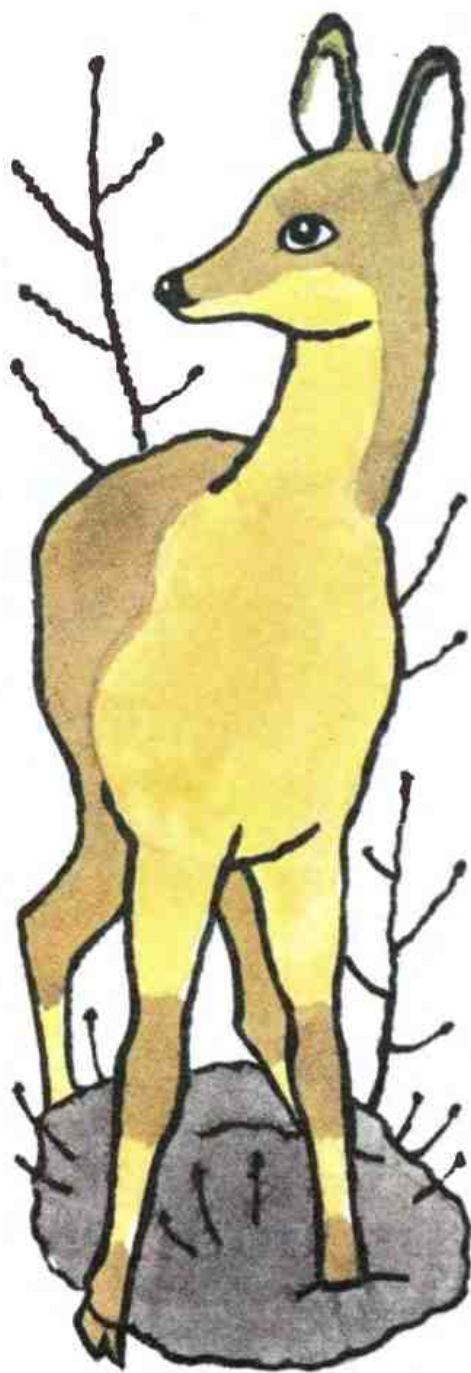
— А лінощі — теж біда?

— Лінощі не біда — химери, їх побороти можна. А тепер ти зможеш сам їжу собі розшукувати.

І зайчиха зникла між деревами.

— До сосни більше не повертайся. Зайцям в одному кублі часто ховатися не годиться, — долинув із гущавини її голос.

Недарма кажуть: швидко казка мовиться, та не швидко діло робиться. Не одразу навчився Прибивчик собі їжу розшукувати, від хижаків утікати. Тепер він уже не ходив назирці за зайчихою, але часто зустрічався з нею. Та й добувати їжу йому стало набагато легше. Посеред лісу, в яру, Прибивчик надібав годівницю. Там якось і зустрівся він із зайчихою. Біля драбин, за які лісник заклав свіже сіно, зібралося чимало лосів, диких козуль, навіть маленька лісова мишка і луговий ховрашок вибирували насіння сухої трави попід годівницями.

— Де тут узялося так багато пахучої сухої трави? — запитав Прибивчик у зайчихи.

— Це люди поклали.

— Хто такі люди?

— Сам побачиш.

— А чому це вони нам допомагають?

— Важко сказати. Я сама цього не розумію. Мабуть, ми їм потрібні. А ось і людина.

До годівниці підійшов лісник з оберемком сіна. Дрібна звірина відбігла за дерева, а лосі спокійно позирали на людину і навіть брали суху траву з її рук.

— Сміливі, — зітхнув Прибивчик. — Я, мабуть, від страху помер би.

— Таких людей не треба боятися, Прибивчику. Вони добрі.

Лісник пішов, а звірі знову наблизились до годівниці. З гущавини вийшло ще декілька лосів. Їли всі подільчиво, мирно. Ніхто нікого не лякав, не відганяв.

Та раптом найстарший із лосів тривожно затрубив. Його побратими одразу стали в коло.

— Тікаймо, Прибивчику, вовки! — гукнула зайчиха і шаснула в сніг. Прибивчик — за нею. Довгими ломакуватими ногами здіймав снігову куряву, борсаючись легким тілом у заметах. Зайчиха бачила, як він робив довжелезні стрибки, натужно витягуючись у струнку, та все ж раз у раз загрузав у глибокому снігу.

— Не тікай заметами — зловлять! — гукнула вона і зупинилась. Зайчик бачив: кинулась у супротивний бік, одманюючи двох худючих вовків від нього. Наче петлі в'язала поміж чорними стовбурами дерев. За нею — сірі зіщулені тіні...

Відтоді Прибивчик не бачив стару мудру зайчиху. Бігав лісом, часто ходив до годівниці, сподіваючись хоч тут зустріти її. Він уже зовсім не боявся лісника. А якось замість того лісового чоловіка до годівниці прийшов маленький хлопчик. Він уважно подивився синіми оченятами на зайчика, усміхнувся і простягнув йому жмуточок

сіна. Прибивчик обережно сіпнув м'якими губами одну травинку, ще одну. І тут хлопчик теплою рукою погладив його. І хоч зайчику було приємно, а цей м'який дотик нагадав йому чомусь стару зайчиху, яку ніде не міг знайти, він відскочив убік. Хлопчик усміхнувся і лагідно дивився на нього.

А потім настала весна. Гріло сонечко, десь у верховіттях попискували синички, посмітюшки. Пахло свіжою глицею, березовими бруньками. То там, то там з-під землі вибивалася ніжна смачна травичка.

Прибивчик сидів під старим усохлим грабом, ніжився під лагідним промінням і думав про те, що життя чудове, хоч і тяжке, бо завжди після зими настає весна, бо будь-яке лихо можна перебороти, і тоді життя здається ще кращим. Згадував стару мудру зайчиху. І де-то вона? Певне, десь подалася в інші ліси... Та нічого, він таки розшука її. А ще ж то добро яке, думав Прибивчик, що люди стрічаються в житті. Такі, як отой дядько-лісник чи хлоп'я, що дало йому жмуток пахучого сіна.

Прибивчик сидів і згадував хлопчикові лагідні очі, схожі на проліски, що розквітли онде під синім кущем.

